

Träsket

Innehållsförteckning

Abstrakt.....	s.2
Att besegra den kreativa krampen.....	s.4
Trestegsmodellen.....	s.6
Skede 1.....	s.7
Skede 2.....	s.8
Skede 3.....	s.8
Att köra fast.....	s.10
De enkla övningarnas betydelse.....	s.10
Inför lärdomsprovet.....	s.10
Sammanfattning.....	s.14
Tack.....	s.15

Yrkeshögskolan Novia

Utbildningen för bildkonst

Köpmansgatan 10

68600 Jakobstad, Finland

www.bildkonst.fi

Abstrakt

Mitt arbete behandlar bearbetningen av stagnation i det konstnärliga uttrycket. Genom en arbetsmetod har jag återskapat det kreativa flödet och uttryckt mig genom expressiva porträtt. Dessa porträtt har sin grund i min familjs fotografikollektion. Centralt för mitt arbete har varit att laborera med uttrycksformer som skapar subtilitet i måleriet.

Handledare: Henrika Lax

Bedömare: Björn Aho, Ulrika Ferm

Abstract

My work addresses stagnation in artistic expression. I have recreated the creative flow through the medium of a specific work method and expressed myself in expressive portraits. These portraits have their core in my family's photography collection. Central for my work has been to experiment with means of expression that create a sense of subtlety in the art of painting.

Supervisor: Henrika Lax

Examinators: Björn Aho, Ulrika Ferm

Hannele Lammi

Examensarbete för bildkonstnär

YH-examen

Utbildningen för bildkonst

Yrkehögskolan Novia, Jakobstad 2014

Degree Thesis for Fine Art,

Bachelor of Fine Art

Degree Programme in Fine Art

Novia University of Applied Sciences

Jakobstad 2014, Finland

Utställt/Exhibited:

Strengberg Kunsthalle

Jakobstad/Pietarsaari

Finland

Att besegra den kreativa krampen

De flesta upplever i något skede av sina liv den mänskliga otillräckligheten där krafterna sinar, motivationen stagnerar och steget till att ta sig an det kreativa uttrycket blir något av en omöjlighet. Mitt slutarbete handlar om processen att bearbeta detta, hur man tar sig vidare och handskas med den kreativa glöden inom sig. Hur gör man då krafterna sinat? Hur fyller man det tomma?

Jag hade motvilligt en kväll begett mig till en vernissage i ett regnigt Mariehamn. Det är ingen överdrift då jag säger att varje cell i min kropp agerade emot mitt beslut att åka. Jag befann mig i ett läge där konsten var det sista jag ville involvera mig i. Det var en udda position där någonting intimt och tidigare viktigt för mig hade blivit nästan bara en viskning. Jag undvek helst kreativa sammanhang för att få ro och undkomma den ångest som följde med kontakt med konsten. Man skulle kunna säga att jag hade cementsenterat ett lock på min kreativitet.

Under ett paraply utanför vernissagen fann jag konstnären Henrika Lax, min mentor och själsfrände. Vi talade en stund om min situation, två främlingar, och hon försäkrade mig om att hon hade lösningen till mitt problem. För någon som upplever en total stagnation i bildskapandet är detta något av ett löfte om ett mirakel, dock fick jag senare uppleva att hennes ord inte var långt ifrån sanningen. Stunder som den utanför vernissagen känns väldigt avgörande, och man ifrågasätter om allt i livet verkligen är en slump eller om vissa situationer är förutbestämda.

Henrika Lax började med att introducera mig i sin egna personliga process. En stor del av den konstnärliga processen handlar om självkänedom, att veta hur den konstnärliga processen ter sig ur ens eget personliga perspektiv. Konsten är enligt min mening en livsstil som ska inkorporeras i det egna livet, i vanor, beteenden och rutiner. Konsten är ett sätt att tänka och ett sätt att vara. Det är snudd på

omöjligt att bli av med ett kreativt tänk då man väl upptäckt dess existens och dess potential. Det kreativa är den största gåvan en människa kan skänka sig själv. Få andra områden i livet bidrar till en så omfattande frid som kreativiteten, eller en så vid personlig utveckling.

Detta hade jag dock ännu inte förstått då jag inför min första dag med Henrikas kreativa process blev inbjuden till att mocka stall. Jag anser mig ha ett öppet sinne och räds inte för fysiskt arbete, varpå jag accepterade inbjudan och åkte ut till den åländska landsbygden. Därefter har vi även vid flera andra tillfällen arbetat fysiskt med olika göromål kring Henrikas gård.

Den fysiska delen är väldigt viktig för Henrika, eftersom den möjliggör den meditativa akten i sig; en situation där man kan försjunka i ett reflekterande. Jag upplevde själv det rogivande i det fysiska

stretandet, och samtidigt även fröjden av att kunna beskåda ett fysiskt resultat av arbetet, en process som inte är fullkomligt olik den som tillhör konsten. Det fysiska stärker även självförtroendet, eftersom det fysiska konkreta resultatet agerar som en manifestation av den egna personens kapacitet till att åstadkomma någonting. Jag fann mig snart frivilligt utförande göromål i hushållet hemma, samtidigt som jag fann nöje i det, av den enkla anledningen att det gav mig en sorts mental styrka.

Konsten är enligt mig först och främst en mental process. Detta innebär att om det finns mentala lösningar finns det även en lösning i kreativiteten. I vissa fall kan detta skepnaden av att man kan vara inkapabel till att skapa. Den första som får skulden i denna situation är den egna personen, vilket snabbt skapar en ond cirkel av resultatlöst grubblande och klandrande av sig själv. Att se beteendet är dock även en möjlighet att knäcka mönstret av grubblande, en process jag påbörjat tillsammans med Henrika

och hennes s.k. ”trestegsmodell”.

Trestegsmodellen

Trestegsmodellen är en metod som omformar det kreativa tankesättet till ett enkelt och genomförbart system. Tillämpningar som dessa är väldigt viktiga för någon som jag som hamnat i ett mentalt träsk och anser sig behöva komma ur det. Principen är dock inte begränsad till enbart bildkonst, utan kan även appliceras på flertalet andra situationer i livet.

Trestegsmodellen är en självgenererande process som ”föder sig själv”.

Genom att man applicerar de olika faserna i modellen finns det alltid ett nästa steg i den kreativa processen. Fokus ligger på processen i sig.

Den kreativa processen är ett allmänt förekommande fenomen inom skapandet. De flesta upprepar undermedvetet denna process per automatik medan de skapar. Trestegsmodellen är ett sätt för individen att systematisera denna process för att göra den mer lättbegriplig, och

därmed kunna applicera den i arbetet.

Skede 1

Det första skedet i trestegsmodellen är skedet då bilder släpps fram. Det är ett skede där lekfullheten ligger som en central del av skapandet. Det första skedet är ett laborerande med den uppgift man gett sig i det sista skedet av modellen; man arbetar inom de ramar, avgränsningar och mål man gett sig. Trestegsmodellen fungerar som en självgenererande spiral där det ena skedet leder till nästa. Min ram och avgränsning inför mitt lärdomsprov var att arbeta med expressiva porträtt.

Laborerandet ska ske med en icke-kritisk, icke-fördömande attityd, där man objektivt studerar de lösningar som dyker upp. I detta skede sparas alla resultat, oberoende av om vissa verk tilltalar en mer än andra. Det är i dessa resultat som man längre fram i processen kan finna väldigt intressanta lösningar. Vissa lösningar blir även mer tilltalande med tiden.

Det första skedet i min process var att återgå till fundamentet för att upptäcka vem jag är som konststuderande. Jag började med ett uttryck som för mig var väldigt tradigt; tecknandet. Även om det var väldigt segt och påfrestande för mig, var det ett steg i mitt sökande efter ett eget uttryck. Genom att utföra basala grundtekniker fick jag grepp om vilka grundtekniker som resonerade med mig som person. Jag experimenterade mycket med olika typer av pennor på olika papper. I detta skede är tidsbegränsning en bra tillämpning, eftersom det hindrar en från att överanalysera. Detta var tidigare ett problem för mig. Jag kunde använda mycket tid på en målning, vilket resulterade i en småskalig produktion. I mitt måleri är jag något av en perfektionist som även ställer relativt stora krav på mitt slutresultat. Detta fick jag en helt annan medvetenhet om i och med första skedet av denna modell.

Skede 2

Det andra skedet är till för att ta

produktionen från det första skedet och analysera den. Det är ett sökande efter samband mellan de olika alstren, ett undersökande av vilka helheter som fungerar tillsammans; en studie av potentialen. Hur fungerar valörer och färger tillsammans? Vad tyckte jag om att skapa och vad ogillade jag? I detta skede kan det även vara bra att ha sällskap av någon utomstående, eftersom man ofta kan vara blind för sina egna upprepningar i skapandet.

Målet med det andra skedet är att komma underfund med var man befinner sig i sitt skapande för stunden. Även om man inte nått målet man satt upp i sista steget av modellen är resultatet ändå givande, eftersom varje steg är ett steg närmare ökad självkänedom. Slutprodukten från modellens första steg leder även till ökat självförtroende i skapandet. Ökad självkänedom innebär en förståelse för hur och varför man utför någonting på ett visst sätt, vilket också kan vara lösningen till att nå målet. Trestegsmodellen innebär inte enbart ett

steg framåt i skapandet, det innebär även ett steg djupare in i människan.

Skede 3

Det tredje skedet i modellen är skedet där man reflekterar över den tidigare analysen; vart vill jag gå med den information jag samlat från det tidigare skedet? Vilken är min nästa strategi? Vilken är min nästa uppgift?

Uppgiften kan innebära ett flertal olika saker, såsom att byta till en annan typ av pensel och studera vad detta ger för resultat. Det är bättre att ändra en sak åt gången för att ha bättre koll på vilken effekt en ändring har på slutresultatet. Från varje uppgift man gjort finns alltid en väg framåt till nästa uppgift.

Det är av vikt att påpeka att fokus alltid ligger på att utföra processen. Man skulle kunna säga att målet som sätts upp fungerar som en sorts drivande faktor. Målet är dock aldrig slutet, utan enbart en del i processen.

Att köra fast

Det finns flera anledningar till att man kör fast i den kreativa processen. En av dem kan vara en brist i grundvillkoren för skapandet, exempelvis ateljéutrymmet, stolen eller ljuset i ateljén etc. Varje individ har sina egna optimala arbetsförhållanden. För mig innebär optimala arbetsförhållanden i första hand komplett tystnad, ett slutet utrymme och gärna ett större utrymme för att skapa en känsla av frihet.

En annan orsak till stagnation kan vara osäkerhet och brist på självtillit. Ett knäckt självförtroende knäcker också den mest begåvade. Man kan även vara överdrivet självkritisk och sätta ribban för högt. En grupp för sig är de som råkar ha en förkärlek till det bekanta, vilket automatiskt skapar en stagnation, då personen ifråga ständigt tyr sig till liknande skapandeuttryck.

De enkla övningarnas betydelse

Som jag tidigare nämnde i min

text, fick jag i början av min process sätta mig ner med enklare teckningsövningar. Dessa övningar innehöll bl.a. grunderna i teckningsteknik, såsom valörer, strukturer och linjer, men även enklare övningar som baserade sig på det första skedets princip i trestegsmodellen.

Dessa övningar hade en förvånansvärt stor påverkan på mig som tagit avstånd från mitt bildskapande. Dels ligger det en sorts trygghet i det enkla; risken att man ska strula till någonting är synnerligen liten. De enkla övningarna hjälper även till att förstå vikten av små förändringar. Enkla övningar minimerar kravkänslan och förenklar processen att eliminera inarbetade vanor och mönster.

Inför lärdomsprovet

Mitt främsta mål med lärdomsprovet var att utföra en uppgift som skulle trigga så lite ångest för skapandet som möjligt. Tidigare erfarenheter med trestegsmodellen hade lärt mig att vissa förhållningssätt till mitt skapande triggade

vissa typer av reaktioner. Ett av de största problemen jag tampades med var mitt höga krav på slutresultatet, vilket inte enbart ingav en väldigt stor själslig press på mig, utan även ökade stressen. Den begränsade produktionen i mitt tidigare arbete berodde på en väldigt långsam process, vilket också var något av en stressande faktor.

Utgående ifrån dessa problemställningar satte jag upp ramar för mitt arbete tillsammans med Henrika Lax. Vi kom överens om ett expressivt förhållningssätt, ett förhållningssätt som jag tidigare upplevt under en kurs i porträttmåleri. Det expressiva måleriet möjliggör ett friare skapande, en möjlighet till nya lösningar i mitt måleri, samt inkluderar en stor intuitiv del, en del som är viktig för mig som är en intuitiv människa. Det expressiva är även för mig ett sätt att bekanta mig med mitt känslspektrum och skapa en bättre kontakt till mig själv.

Jag bestämde mig för ett ganska litet format på 30x40 cm. Dessa pannår började jag alltid med att grundera i olika färger. Innan jag började måla hade jag valt ut ett fotografi ur familjens personliga fotografisamling. Vi har flera lådor fulla med fotografier, mest från skeden innan jag ens existerade. Ur dessa valde jag intuitivt de fotografier som fångade något hos mig. Dessa fotografier var inte enbart en dokumentation av en person, utan de gav även ett intryck av någonting jag inte var fullt medveten om. Detta intresserade mig. Det faktum att fotografierna även tillhörde min släkt skapade en sorts samhörighet med dessa pappersark som jag inte skulle ha upplevt om fotografierna varit från t.ex. internet.

Ett annat mål jag hade var att skapa porträtt. Porträtten är egentligen de känslor jag fann i fotografierna. Jag lade inte stor vikt vid att porträtten skulle representera den individ jag såg på fotografiet. Jag ville även använda mig mycket av färger och experimentera med deras potential i uttrycket. Vissa färger tilltalade

mig mer än andra, och vissa färger upplevde jag som bångstyriga och svåra att hantera. Jag förde mig fram med både pensel och palettkniv, men fastnade senare för palettkniven, eftersom den gav färgen en helt annan känsla och kapacitet. Vid användning av pensel var det som om färgen velat klänga sig fast och fångas av redskapet, medan palettkniven gav den ett bredare utrymme. Detta var även frigörande, eftersom färgen spred sig mer spontant, vilket ökade nyfikenheten och lusten till att skapa mer. Palettkniven tillförde en sorts överraskningsmoment.

Jag var till en början skeptisk till att använda de släta pannåerna, men jag ändrade snabbt åsikt då jag kom igång med måleriet. Det gav färgen en helt unik spridning och draget med palettkniven mot materialet var en behaglig typ av släpande. Det var som att smaka på en vällagrad ost; sällsynt tillfredsställande.

En stor hjälp i min process var mitt tidtagarur. Jag satte upp en tidsbegränsning åt mig, vanligtvis ungefär

10 minuter. Skälen till detta var många; dels ville jag producera många målningar och i slutändan komponera en estetisk helhet. Jag ville minska pressen och komma över tröskeln till agerande. En timer är häpnadsväckande bra att använda. Efter varje målning tog jag mig tid att analysera mitt resultat, fråga vilka färger som tilltalar mig, hur föreställande jag vill att bilden ska vara etc. Sedan ställde jag upp ett nytt mål åt mig och påbörjade nästa målning.

Ju längre in i processen jag kom, desto mer asketiskt och avskalat blev mitt resultat. Det ligger en sorts elegans och subtilitet i någonting som inte är alltför bearbetat; det ökar nyfikenheten, lockar till granskning och väcker fantasin. Jag blev betagen av denna idé, kanske för att den är så anspråkslös, men även för att det finns någonting väldigt målande i enkelheten. Det är precis denna karaktär som i ett tidigare skede av mina studier drog mig till verk av René Magritte; subtiliteten, tystnaden som talade volymer, hur en enkel snedvridning av verkligheten kunde

skapa en så stor effekt och förundran. Jaget är ett fenomen vars natur ligger i förändringen, och Subtiliteten finns även i associationen; vad associerar människan till subtilitet? Enligt min åsikt är det delvis det avskalade, delvis användningen av brutna färger. En ljus nedtonad komposition med inslag av primärfärger ter sig som inbjudande; som Rödluvan i en skog.

Sammanfattning

Som helhet har min process hittills varit ytterst lärorik på fler sätt än enbart inom mitt skapande. Den största processen är trots allt den process som inte syns utåt, d.v.s. den inre processen och dialogen. Jag ser mitt lärdomsprov som en del av en större process med desto mer möjligheter till utveckling och lärande. Någonting jag även inkorporerat i mitt tankesätt genom processen är att träda in i livets olika skeden med lärandet som det främsta syftet.

Tack

Henrika Lax

Hans Moring

Albert Braun

Ingela Bodbacka-Rak

Mervi Appel